

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ВІННИЦЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ЕКОНОМІКИ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»**

Циклова комісія правових та психологічних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор

ВСЦ ВФКЕП ЗУНУ

Наталія ДОБІЖА

«31» серпня 2022 року

ПРОГРАМА КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ

для студентів освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр

Галузь знань: 08 Право

спеціальність: 081 Право

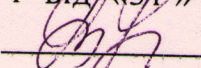
освітня програма – освітньо-професійна програма «Право»

освітня кваліфікація: фаховий молодший бакалавр з права

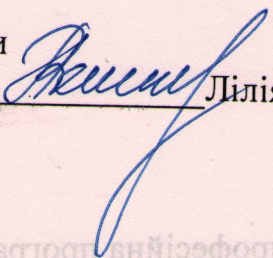
Програма кваліфікаційного іспиту освітньої програми «Право» зі спеціальності 081 «Право» галузі знань 08 «Право» проводиться у формі кваліфікаційного іспиту із присвоєнням кваліфікації: освітньо-професійний ступінь – фаховий молодший бакалавр, спеціальність 081 Право, освітня програма – освітньо-професійна програма «Право» та освітньої кваліфікації «фаховий молодший бакалавр з права».

Розробники: Наталія Добіжа, Тетяна Вдовиченко, Ігор Носальський, викладачі циклової комісії правових та психологічних дисциплін

Затверджено на засіданні циклової комісії правових та психологічних дисциплін, протокол № 1 від «31» серпня 2022 року

Голова циклової комісії Тетяна ВДОВИЧЕНКО

Схвалено методичною радою ВСП ВФКЕП ЗУНУ, протокол № 1 від «31» серпня 2022 року

Голова методичної ради ВСП ВФКЕП ЗУНУ Лілія ЗАБРОДИНА

1. Організаційно-методичні вказівки

1.1. Загальні положення

Навчальний процес в коледжі являє собою систему організаційних і дидактичних заходів, спрямованих на реалізацію змісту освіти на певному освітньо-кваліфікаційному рівні відповідно до державних стандартів освіти, що забезпечує фундаментальну наукову, професійну й практичну підготовку за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями.

Кваліфікаційний іспит проводять як комплексну перевірку рівня сформованих компетентностей здобувача фахової передвищої освіти, які він повинен продемонструвати для підтвердження набутих ним компетентностей відповідно до нормативних вимог.

Є одним з етапів навчального процесу у закладах освіти. Комплексний іспит - це комплекс кваліфікаційних завдань, які дозволяють виявити рівень підготовки студентів, ступінь володіння професійними знаннями та уміннями виконання виробничих функцій, зазначених в освітньо-професійній програмі.

Мета кваліфікаційного іспиту - виявлення рівня засвоєння теоретичних знань та практичних навичок студентів, їх відповідності вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики.

Кваліфікаційний іспит повинен враховувати вимоги до змісту окремих дисциплін та загальні вимоги до спеціалізованої професійної підготовки з фаху, що передбачені стандартами підготовки відповідних фахівців.

1.2. Порядок проведення кваліфікаційного іспиту за фахом спеціальності 081 «Право»

Державна атестація випускників коледжу проводиться за галузями знань та спеціальностями освітньо-професійний ступінь – фаховий молодший бакалавр, за яким здійснюється підготовка фахівців та завершується видачею диплому державного зразка про рівень освіти та кваліфікацію.

Державна атестація фахових молодших бакалаврів проводиться державною екзаменаційною комісією (ДЕК) після завершення навчання на відповідному освітньому кваліфікаційному рівні з метою встановлення фактичної відповідності рівня освітньої підготовки вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики.

Державна атестація випускників здійснюється за допомогою засобів об'єктивного контролю ступеня досягнення кінцевих цілей освітньої програми на підставі оцінки рівня професійних знань, умінь та навичок випускників, передбачених освітньо-кваліфікаційними характеристиками фахівця з відповідного напрямку підготовки, освітньо-професійного ступеня спеціальності, з використанням загальнодержавних методів комплексної діагностики.

Проведення кваліфікаційного іспиту здійснюється з дотриманням наступних принципів:

- уніфікація умов та методик проведення оцінювання, методик обробки результатів тестування та форм їхнього подання;
- інформаційна підготовка студентів до екзамену;
- дотримання вимог таємності при розмноженні завдань екзаменаційних білетів (теоретичних питань, тестових завдань і задач тощо), їх зберіганні та використанні.

Розклад державної атестації доводиться до відома студентів за два тижні до початку державних іспитів. Для них проводиться начитка оглядових лекцій та групові консультації. Програма кваліфікаційного іспиту надається студентам за 4 місяці до його проведення та охоплює сутність основних проблем з фахових дисциплін.

Усні відповіді студентів на питання екзаменаційного білету повинні чітко віддзеркалювати їхнє знання та розуміння важливих завдань, що стосуються проблем відповідних фахових дисциплін. Відповідь студентів на кваліфікаційному іспиті повинна свідчити про рівень професійних знань, умінь та навичок випускників, розуміння свого призначення в суспільстві, поєднання фундаментальних знань з професійними вміннями і навичками.

Побудова відповіді студента має відповідати такій план-схемі:

1. Чітке визначення сутності поняття, явища чи процесу, що розглядається.
2. Аналіз основних характеристик поняття, явища.
3. Розкриття змісту вказаного завдання.
4. Розв'язання даного питання в теорії та практиці.
5. Стислий підсумок (резюме).

Відповідь студентів на кожне питання екзаменаційного білету оцінюється у 20-25 балів, загальна максимальна кількість балів на всі питання білету - 100.

Державна комісія фіксує результат відповіді кожного студента у екзаменаційній відомості.

У табл. 1 наведено відповідність балів та критеріїв оцінювання державної атестації студентів освітньо-професійного ступеня – фаховий молодший бакалавр.

Згідно з вимогами МОН України до програми і екзаменаційних білетів включаються питання з трьох дисциплін. З методикою підготовки і здачі іспиту студенти знайомляться, вивчаючи методичні вказівки до складання кваліфікаційного іспиту, які в собі містять вимоги до фахової підготовки фахового молодшого бакалавра права, програмні питання, список рекомендованої літератури.

Згідно правил проведення кваліфікаційного іспиту:

1. Реєстрація учасників кваліфікаційного іспиту починається за 30 хвилин до його початку, запізнення є неприпустимими.

2. Студенти до початку кваліфікаційного іспиту мають надати секретарю Комісії залікову книжку.

3. Під час іспиту забороняється:

- використовувати будь-яку літературу, записи, мобільні телефони;
- підказувати, говорити, надавати консультації студентами один одному;
- консультуватися з членами державної екзаменаційної комісії;
- виходити з аудиторії з будь-якими робочими аркушами.

У разі недотримання перелічених вище вимог студент буде видалений з аудиторії без попередження й права продовження складання екзамену.

Неприпустимим є продовження роботи над завданням після оголошення про її закінчення.

1.3 Структура завдання

Комплексний іспит об'єктивно визначає рівень освітньої та професійної підготовки студентів. Він передбачає виконання певних атестаційних кваліфікаційних завдань.

Комплексний іспит складається з трьох питань теоретичного характеру.

Таблиця 1

Таблиця відповідності балів та критеріїв оцінювання державної атестації студентів освітньо-професійний ступінь – фаховий молодший бакалавр, спеціальність 081 Право, освітня програма – освітньо-професійна програма «Право» та освітньої кваліфікації «фаховий молодший бакалавр з права».

Бали	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90 – 100	відмінно	A (відмінно)
85 – 89	добре	B (дуже добре)
75 – 84		C (добре)
65 – 74	задовільно	D (задовільно)
60 – 64		E (достатньо)
35 – 59	незадовільно з можливістю повторного складання	FX
1 – 34	незадовільно з обов'язковим повторним курсом	F

Згідно з національною шкалою оцінювання знань «**відмінно**» ставиться, якщо студент набрав від **90 до 100 балів**. Він вільно володіє матеріалом, дає повні, чіткі і грамотні відповіді на питання білету, наводить приклади з допо-

міжної літератури та власної практики, демонструє бачення практичного застосування вивченого матеріалу.

Оцінка «добре» (75 - 89 балів) ставиться, якщо студент володіє матеріалом на достатньому рівні, дає повні відповіді, але припускає незначні помилки; наводить приклади з власної практики, частково демонструє бачення практичного застосування вивченого матеріалу у навчальному процесі ВНЗ та у практичній діяльності.

Оцінка «задовільно» (60-74 балів) ставиться, якщо студент не дає конкретну вичерпну відповідь, відхиляється від питання білету, не аргументує відповідь прикладами, не посилається на літературні джерела, відчуває труднощі при встановленні зв'язку між питаннями білету та його практичним виконанням.

Оцінка «незадовільно» ставиться, якщо студент не засвоїв матеріал у межах програм курсів з фахових дисциплін, не дає конкретної відповіді на питання білету, не наводить прикладів, не ознайомлений з методичною і навчальною літературою з дисципліни, не здатний висвітлити поставлене питання і набрав **менше ніж 60 балів**.

1.4. Перелік дисциплін, що виносяться на кваліфікаційний іспит

Кваліфікаційний іспит за фахом 081 «Право» включає завдання з наступних дисциплін: «Теорія держави і права», «Цивільне і сімейне право», «Кримінальне право».

Присвоєння освітньої кваліфікації «фаховий молодший бакалавр з права» здійснює державна екзаменаційна комісія ВСП ВФКЕП ЗУНУ.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА»

1. Предмет загальної теорії держави і права

Поняття юридичної науки. Обґрунтування наукового характеру юриспруденції. Система юридичних наук: теоретичні, історико-юридичні, галузеві, спеціальні (прикладні) науки, науки, що вивчають зарубіжні державу і право, наука міжнародного права.

Загальна теорія держави і права як фундаментальна юридична наука: поняття та риси. Предмет загальної теорії держави і права, його структура.

Функції загальної теорії держави і права: пізнавальна, евристична, наукового передбачення, допомоги практиці, світоглядна, інтеграційна.

2. Методологія правової науки

Методологія і методи в пізнанні держави і права: поняття і значення.

Загальні (філософські) підходи до дослідження держави і права: діалектичний і метафізичний, матеріалістичний та ідеалістичний підходи. Феноменологічний, герменевтичний, синергетичний, антропологічний, комунікативний підходи до вивчення державно-правових явищ.

Загальнонаукові методи пізнання держави і права. Зміст та особливості логічного, історичного та системного методів.

Спеціальні методи правознавства: статистичний, конкретно-соціологічний, психологічний, кібернетичний методи, методи моделювання і соціального експерименту.

Власні методи правознавства: формально-юридичний та порівняльно-правовий.

3. Загальна теорія держави і права в системі суспільних і юридичних наук

Становлення загальної теорії держави і права як самостійної науки. Роль енциклопедії права та філософії права у процесі формування загальної теорії держави і права.

Загальна теорія держави і права та суспільні науки (філософія, соціологія, політологія, економічна теорія, соціальна психологія).

Загальна теорія держави і права в системі юридичних наук. Зв'язки теорії держави і права з історико-юридичними, галузевими, спеціальними (прикладними) юридичними науками та науками, що вивчають зарубіжні державу і право, наукою міжнародного права.

Загальна теорія держави і права як дисципліна, її завдання та система.

4. Походження держави і права

Родова община: поняття та характерні особливості. Публічна влада та органи самоврядування в родовій общині. Поняття, риси та функції соціальних норм (мононорм) первісного суспільства.

Причини, загальні закономірності та передумови виникнення держави і права. Значення географічних, демографічних та інших чинників у процесі виникнення держави. Способи (шляхи) виникнення держави в різних регіонах світу. Основні чинники, що вплинули на виникнення права (економічні, політичні, антропологічні тощо).

Загальна характеристика основних теорій походження держави і права: теологічної, патріархальної, договірної, насильства, психологічної, марксистської (класової), расової та інших теорій.

Ознаки держави і права, що відрізняють їх від самоврядування та нормативного регулювання первісної общини.

5. Поняття держави

Поняття і ознаки держави. Держава як багатоаспектне явище: “держави як народ”, “держави як країна”, “держави як влада”. Соціологічний, політологічний та правовий вимір держави.

Поняття державної влади та її джерело в демократичній державі. Держава як апарат (механізм) політичної влади.

Поняття державного суверенітету, його ознаки. Внутрішній і зовнішній суверенітет. Суверенітет і суверенні права. Співвідношення державного, народного та національного суверенітету. Світові інтеграційні процеси і державний суверенітет.

Типологія держави. Формаційний та цивілізаційний підходи до типології держави.

6. Функції держави

Поняття функцій держави. Зміст функцій держави і об’єкти їх впливу.

Класифікація функцій держави. Загальносоціальні функції та функції захисту групових інтересів. Головні та похідні функції держави. Постійні та тимчасові функції держави.

Внутрішні та зовнішні функції держави. Характеристика внутрішніх функцій держави: функція охорони прав і свобод людини і громадянина, економічна, соціальна, екологічна, інформаційна функції держави, функції оподаткування та фінансового контролю, розвитку культури, науки і освіти, забезпечення режиму законності й правопорядку.

Зовнішні функції держави: функції оборони країни, забезпечення миру і підтримки світового порядку, міжнародного співробітництва та інтеграції в світовий простір.

7. Форма держави

Поняття, ознаки та елементи форми держави. Політичні, економічні, культурно-національні та міжнародні фактори, що зумовлюють багатоманітність форм держави.

Поняття форми правління. Монархія та республіка як форми правління держави: поняття, ознаки, види. Абсолютна та обмежена монархія. Особливості парламентської, президентської та змішаної республіки.

Поняття державного устрою та його види. Унітарна держава, її ознаки та види. Федеративна держава, її ознаки та особливості. Види федерацій за способом утворення, способом здійснення й характером владних повноважень. Поняття та особливості конфедерації, її відмінності від федерації. Імперія як особлива форма державного устрою. Міжнародні об'єднання держав.

Поняття державно-правового режиму. Демократичний, авторитарний, тоталітарний державно-правові режими, їх ознаки.

8. Механізм держави і державний апарат

Поняття механізму держави, його співвідношення з державним апаратом. Загальні риси державних інституцій, що входять до складу механізму держави (державний орган, державна установа, державне підприємство, збройні сили).

Поняття державного апарату, його ознаки. Поняття та ознаки державного органу. Класифікація державних органів. Первинні та вторинні державні органи. Органи законодавчої, виконавчої та судової влади. Центральні та місцеві державні органи. Органи, що формуються шляхом виборів та призначення. Одноособові та колегіальні державні органи.

Принципи організації і діяльності державного апарату: служіння народу, пріоритет прав людини, демократизм, законність, відповідальність, підконтрольність, ефективність. Поділ влади як конституційний принцип організації й діяльності державного апарату. Система стримувань та противаг між гілками державної влади.

Поняття державної служби, її види. Державний службовець, посадова особа державного апарату.

Організація влади на місцях. Взаємодія місцевих органів державної влади і органів місцевого самоврядування.

9. Поняття права

Основні підходи до праворозуміння. Школа природного права, її основні положення. Юридичний позитивізм: класичний позитивізм та основні напрямки сучасного позитивізму. Соціологічний напрямок у правознавстві. Психологічна школа права. Марксистське вчення про право.

Поняття та ознаки права. Право в об'єктивному та суб'єктивному сенсі. Право як міра соціальної свободи й відповідальності. Право і його зовнішні форми (закон, правовий звичай, прецедент, нормативний договір).

Функції права, їх ознаки та класифікація. Основні (регулятивна статична, регулятивна динамічна, охоронна) і додаткові (компенсаційна, обмежувальна, поновлююча) юридичні функції права. Основні соціальні функції права (інформаційна, виховна та ін.).

Право як соціальна цінність. Власна, інструментальна та історико-культурна цінність права. Загальнолюдський, загальносоціальний та особистісний вимір цінності права.

10. Право в системі соціального регулювання

Поняття соціальних норм. Загальні риси і види соціальних норм.

Мораль як соціальне явище, її роль у регулюванні суспільних відносин. Спільні риси та відмінності між правом і мораллю.

Право і політичні норми. Співвідношення між політикою і правом.

Право і релігійні норми. Розмежування між нормами права і релігійними нормами.

Поняття та ознаки корпоративних норм. Критерії розмежування норм права і корпоративних норм.

Поняття та групи технічних норм. Техніко-юридичні норми, їх особливості.

11. Формування права та його джерела

Поняття та етапи правоутворення. Поняття форми права. Співвідношення форм права та джерел права. Основні джерела (форми) права: нормативно-правовий акт, нормативно-правовий договір, правовий звичай, правовий прецедент.

Нормативно-правовий акт як основне джерело права в романо-германській правовій системі. Види нормативно-правових актів.

Правовий звичай: поняття, ознаки, місце в системі джерел права України.

Правовий прецедент: поняття та види. Прецеденти Європейського суду з прав людини в правовій системі України.

Нормативно-правовий договір: поняття та види. Міжнародні та внутрішньодержавні нормативно-правові договори. Нормативні договори в трудовому праві.

Загальні принципи права та правова доктрина як джерела права.

12. Принципи права

Поняття принципів права та їх роль у правовому регулюванні суспільних відносин.

Види принципів права. Загальнолюдські (цивілізаційні) принципи права: принципи гуманізму, справедливості, свободи, рівності.

Загальні принципи права: гарантованість прав і свобод громадян, єдність прав і обов'язків суб'єктів правових відносин, відповідальність за вину, законність, поділ права на публічне і приватне, поєднання стабільності і динамізму.

Міжгалузеві принципи права: поняття та особливості.

Принципи галузей та інститутів права.

13. Правове регулювання суспільних відносин

Поняття правового регулювання суспільних відносин та його властивості. Співвідношення правового регулювання та правового впливу. Предмет правового регулювання.

Види правового регулювання. Нормативно-правове та індивідуально-правове регулювання. Централізоване і децентралізоване правове регулювання. Субординаційне, координаційне та автономне правове регулювання.

Способи правового регулювання. Дозвіл, зобов'язання, заборона як основні способи правового регулювання. Допоміжні способи правового регулювання (примус, заохочення, покарання, надання пільг тощо).

Методи правового регулювання. Імперативний та диспозитивний методи як основні методи правового регулювання. Субсидіарні (додаткові) методи правового регулювання (рекомендаційний, заохочувальний).

Загальнодозволяючий і спеціальнодозволяючий типи правового регулювання, їх специфіка. Поняття правового режиму. Поняття механізму правового регулювання суспільних відносин, його склад та структура. Обов'язкові та факультативні стадії механізму правового регулювання.

Ефективність правового регулювання та шляхи її підвищення.

14. Норми права

Поняття норми права, її ознаки.

Види норм права. Класичні та спеціалізовані норми права. Регулятивні й охоронні норми права. Зобов'язальні, заборонні та уповноважувальні норми права. Імперативні і диспозитивні норми права. Абсолютно визначені та відносно визначені норми права. Загальні й спеціальні норми права. Інші класифікації норм права (за підсистемами права, за галузями права, за часом дії).

Структура норми права. Гіпотеза, диспозиція, санкція норми права: їх поняття та різновиди.

Спеціалізовані норми права: їх природа, особливості та значення в правовому регулюванні. Види спеціалізованих норм права (норми-засади, норми-завдання, норми-принципи, колізійні і оперативні норми, норми-дефініції, норми-строки, норми-презумпції, норми-преюдиції, норми-фікції та ін.).

Способи викладення норм права в нормативно-правових актах. Співвідношення норми права і припису статті нормативно-правового акта.

15. Система права та система законодавства

Поняття та риси системи права. Єдність, узгодженість, диференціація та об'єктивність як головні засади побудови системи права.

Структура системи права. Публічне і приватне право, матеріальне і процесуальне право. Предмет і метод правового регулювання як критерії

поділу права на галузі. Норми права, інститути права, підгалузі права, галузі права як головні структурні елементи системи права.

Поняття галузі права, її риси. Фундаментальні, спеціальні та комплексні галузі права. Загальна характеристика галузей вітчизняного права.

Поняття та властивості інститутів права, їх класифікація. Галузеві та міжгалузеві, прості та складні; матеріальні та процесуальні; регулятивні та охоронні інститути права.

Поняття та ознаки системи законодавства, її співвідношення з системою права. Функціональна, горизонтальна та ієрархічна (вертикальна) структури системи законодавства. Чинники формування та розвитку системи законодавства.

Співвідношення норм міжнародного і національного права: моністичний (примат міжнародного права і примат внутрішньодержавного права) та дуалістичний підходи.

16. Нормативно-правові акти

Поняття нормотворчості, її функції. Загальні (гуманізм, демократизм, прозорість, верховенство права, законність) і спеціальні (науковість, професіоналізм, планування, оперативність, поєднання динамізму і стабільності) принципи нормотворчості. Види нормотворчості.

Поняття нормативно-правового акта, його відмінність від інших видів юридичних актів. Класифікація нормативно-правових актів за юридичною силою, суб'єктами нормотворчості, обсягом і характером дії, галузевою належністю, зовнішньою формою виразу.

Закон як нормативно-правовий акт вищої юридичної сили. Законодавчий процес. Конституція як Основний закон держави та громадянського суспільства, що втілює принцип верховенства права. Класифікація законів за юридичною силою (конституційні та звичайні), за ступенем упорядкованості (кодифіковані та поточні), за значенням (основні та допоміжні), за обсягом (закони загальної, спеціальної та виняткової дії) та часом дії (постійні та тимчасові).

Підзаконні нормативно-правові акти: поняття і класифікація (за суб'єктами прийняття, за зовнішньою формою, за сферою та часом дії, за порядком прийняття, за характером нормотворчої компетенції тощо).

Дія нормативно-правового акта в часі: момент набуття чинності, напрям темпоральної дії, момент зупинення дії, момент припинення дії нормативно-правового акта. Негайна (безпосередня), зворотна (ретроактивна) дія, переживаюча (ультраактивна) дія нормативно-правового акта. Підстави припинення дії нормативно-правових актів.

Дія нормативно-правових актів у просторі. Територіальний та екстериторіальний принципи дії нормативно-правових актів. Дія нормативно-правових актів за колом осіб. Поняття та види юридичного імунітету.

17. Нормотворча техніка

Нормотворча техніка: поняття та ознаки. Елементи нормотворчої техніки: логічні, лексичні, стилістичні, графічні, математичні, структурні.

Структура нормативно-правового акта та її елементи. Засоби і правила утворення спеціально-юридичного змісту нормативно-правового акта. Засоби і правила забезпечення системних зв'язків нормативно-правових актів.

Законодавча техніка як вид нормотворчої техніки. Засоби і правила законодавчої техніки: юридична конструкція, юридична презумпція, юридична фікція, галузева типізація. Способи формулювання правових приписів: казуїстичне та абстрактне викладення правових норм. Юридична термінологія, вимоги до використання термінів. Вимоги і правила щодо структурування закону.

Юридична термінологія та види правових термінів. Вимоги до використання правових термінів.

18. Систематизація нормативно-правових актів

Поняття і завдання систематизації нормативно-правових актів. Об'єкти та суб'єкти систематизації. Принципи систематизації нормативно-правових актів.

Облік, інкорпорація та консолідація як форми систематизації нормативно-правових актів. Облік нормативно-правових актів, його види (журнальний, картковий та електронний). Державні реєстри нормативно-правових актів як спеціальний офіційний вид обліку. Офіційна і неофіційна інкорпорація. Результати інкорпорації: збірники та зібрання законодавства. Поняття та ознаки консолідації.

Кодифікація та створення зводу законів як особливі змістовні форми систематизації нормативно-правових актів. Ознаки та методи кодифікації (кодифікація-компіляція і кодифікація-реформа). Галузева і спеціальна кодифікація. Види кодифікаційних актів (основи законодавства і кодекси).

19. Юридичні колізії

Поняття та види юридичних колізій. Причини виникнення юридичних колізій.

Колізії в праві. Колізії в законодавстві, їх ознаки і види. Темпоральні (часові), ієрархічні (субординаційні), змістовні колізії: поняття та основні правила їх подолання. Збіг колізій.

Способи зменшення колізійності законодавства. Попередження, подолання та усунення колізій у законодавстві. Колізійні норми, тлумачення закону і застосування правоположень як основні способи подолання колізій у законодавстві.

20. Правові відносини

Поняття та ознаки правових відносин, їх види. Склад правових відносин.

Поняття суб'єктів правових відносин. Індивідуальні та колективні суб'єкти правових відносин. Держава як суб'єкт правовідносин. Правосуб'єктність (правоздатність, дієздатність, деліктоздатність). Правовий статус суб'єктів права.

Поняття та види об'єктів правових відносин.

Юридичний зміст правовідносин. Поняття суб'єктивного права. Правомочність та її елементи. Поняття та елементи юридичного обов'язку.

Поняття і ознаки юридичного факту. Класифікація юридичних фактів. Юридичні дії (правомірні й протиправні) та події як різновиди юридичних фактів за вольовою ознакою. Складні юридичні факти та фактичний склад, їх співвідношення.

21. Правова поведінка

Поняття та ознаки правової поведінки. Види правової поведінки: правомірна поведінка, правопорушення, зловживання правом, об'єктивно протиправне діяння.

Правомірна поведінка: основні ознаки, склад та види. Необхідна, бажана та соціально допустима правомірна поведінка. Добровільна і вимушена правомірна поведінка. Пристосовницька, маргінальна, звичайна, соціально-активна правомірна поведінка.

Правопорушення: поняття та ознаки. Юридичний склад правопорушення. Загальний, родовий та безпосередній об'єкт правопорушення. Основні та факультативні елементи об'єктивної сторони правопорушення. Фізичні та юридичні особи як суб'єкти правопорушення. Інтелектуальні та вольові ознаки суб'єктивної сторони правопорушень. Умисел і необережність, їх види. Мотив та мета вчинення правопорушення.

Класифікація правопорушень. Злочини та проступки. Види проступків.

Причини та умови правопорушень, критерії їх класифікації.

22. Юридична відповідальність

Юридична відповідальність: поняття та ознаки. Фактичні, юридичні та процесуальні підстави юридичної відповідальності.

Підстави, що виключають юридичну відповідальність: неосудність, необхідна оборона, крайня необхідність, малозначущість, казус (випадок), фізичний або психічний примус.

Види юридичної відповідальності: конституційна, кримінальна, адміністративна, цивільно-правова, дисциплінарна, матеріальна відповідальність.

Загальносоціальні та індивідуальні цілі юридичної відповідальності. Функції юридичної відповідальності: штрафна (каральна), правовідновлююча (компенсаційна), виховна (загальна превенція та приватна превенція).

23. Юридична діяльність

Поняття та ознаки юридичної діяльності. Співвідношення юридичної діяльності та юридичної практики.

Структура юридичної діяльності. Суб'єкт і об'єкт юридичної діяльності. Юридичні дії та операції як елементи динамічної сторони юридичної діяльності. Засоби і методи юридичної діяльності. Мета і фактичний результат юридичної діяльності.

Правові форми діяльності органів держави: поняття та ознаки. Установча, правотворча, правозастосовна, контрольна-наглядова, правоохоронна та інтерпретаційно-правова діяльність. Юридичний процес.

24. Застосування норм права

Поняття реалізації норм права. Використання, виконання, додержання як форми реалізації норм права.

Застосування норм права як специфічна форма їх реалізації. Допоміжна природа правозастосовної діяльності в механізмі правового регулювання. Форми правозастосування: оперативно-виконавча діяльність, правоохоронна діяльність, правосуддя.

Процес застосування норм права: фактична стадія (установлення фактичних обставин справи), юридична стадія (вибір і аналіз правової норми), завершальна стадія (ухвалення рішення у справі).

Основні вимоги правильного застосування норм права: законність, обґрунтованість, доцільність.

Акти застосування норм права, їх ознаки та відмінність від інших видів юридичних актів. Класифікація актів застосування норм права.

Прогаляни в законодавстві, засоби їх усунення та подолання. Аналогія закону, аналогія права, субсидіарне застосування норм права (міжгалузева аналогія).

25. Тлумачення норм права

Поняття тлумачення норм права. Об'єкт та безпосередній предмет тлумачення права. Статичний та динамічний підходи в тлумаченні права.

Способи тлумачення норм права. Граматичний (текстовий), логічний, систематичний, історичний, телеологічний (цільовий) способи тлумачення норм права.

Тлумачення норм права за суб'єктами інтерпретації. Офіційне тлумачення норм права. Нормативне – автентичне і легальне (делеговане) та казуальне тлумачення, їх поняття, ознаки, юридична природа. Неофіційне тлумачення норм права: побутове (повсякденне), професійне (компетентне), доктринальне (наукове) тлумачення.

Правотлумачні (інтерпретаційні) акти: поняття, ознаки, різновиди. Акти автентичного і делегованого тлумачення. Акти нормативного і казуального тлумачення норм права, їх особливості.

Тлумачення норм права за обсягом їх правового змісту: адекватне (буквальне), поширювальне (розповсюджувальне) та обмежувальне.

26. Права, свободи і обов'язки людини і громадянина

Поняття основних прав людини, їх ознаки. Права людини в історичному розвитку. Покоління прав людини. Основні міжнародно-правові документи по правах людини.

Класифікація прав і свобод людини. Права людини та права громадянина. Негативні і позитивні права людини. Фізичні, особистісні, політичні, економічні, соціальні й гуманітарні права і свободи людини. Конституційні (основні) права і свободи людини і громадянина.

Гарантії прав людини в демократичній правовій державі. Загальні (політичні, економічні, духовні) гарантії прав людини. Юридичні гарантії прав людини, їх система. Міжнародно-правові засоби забезпечення й захисту прав людини.

Юридичні обов'язки людини, їх класифікація. Конституційні обов'язки людини і громадянина в Україні.

27. Громадянське суспільство і держава. Політична система суспільства

Формування концепції громадянського суспільства. Поняття та ознаки громадянського суспільства. Людина як найвища цінність громадянського суспільства. Громадянське суспільство як необхідна передумова розбудови демократичної правової соціальної держави.

Інститути громадянського суспільства. Прибуткові та неприбуткові об'єднання. Громадські організації, їх мета та принципи діяльності. Діяльність професійних спілок. Релігійні та благодійні організації. Комерційні організації як інститути громадянського суспільства.

Становлення громадянського суспільства в Україні, основні проблеми його розвитку.

Поняття політичної системи суспільства, її структурні елементи. Інституційний склад політичної системи. Держава як центральна ланка політичної системи. Політичні партії в політичній системі суспільства: поняття, ознаки, функції.

28. Демократична держава

Поняття демократичної держави, її ознаки. Демократія як внутрішня форма держави та спосіб здійснення народовладдя. Демократія як суспільна цінність.

Представницька і безпосередня форми демократії. Утвердження прав і свобод людини та функціонування системи державних органів на засадах народовладдя як форми демократії.

Принципи демократичної держави: гарантованість прав і свобод людини, прозорість, виборність, плюралізм, поділ влади, повага до прав меншості, залучення населення до вирішення питань державного значення.

Функції та інститути демократичної держави. Структурні та функціональні інститути демократії. Суб'єкти демократії.

Поняття самоврядування, його риси та засади. Демократія і самоврядування, їх співвідношення.

29. Правова соціальна держава

Виникнення, розвиток та формування концепції правової держави.

Поняття та ознаки правової держави. Принципи правової держави: повага до прав і свобод людини, верховенство права, поділ державної влади, взаємна відповідальність особи і держави, функціонування незалежного і ефективного суду, високий рівень правосвідомості та правової культури.

Верховенство права і законність. Поняття і зміст принципу законності. Поняття правопорядку, його риси та різноманітність проявів.

Поняття та ознаки соціальної держави. Співвідношення соціальної та правової держави. Шляхи формування соціальної правової держави в Україні.

30. Правова свідомість та правова культура суспільства

Правова свідомість як одна з форм суспільної свідомості: поняття і ознаки. Правова психологія і правова ідеологія як структурні елементи правосвідомості. Основні функції правової свідомості: пізнавальна (гносеологічна), оціночна, регулятивна.

Види правосвідомості: індивідуальна, групова, масова та суспільна. Побутова (емпірична), професійна та наукова правосвідомість.

Правосвідомість і право: значення правосвідомості в процесі правоутворення та правореалізації.

Поняття правової культури, її різновиди. Буденна (масова), професійна та теоретична (наукова) правова культура. Правова культура особистості: поняття, структурні елементи (пізнавальні, оцінні та поведінкові) та види. Правова культура суспільства: поняття та елементи. Поняття субкультури і правової контркультури.

Поняття та види деформації правосвідомості. Правовий інфантілізм, ідеалізм (романтизм), дилетантизм та правова демагогія. Правовий нігілізм як антипод правової культури, його прояви, причини та засоби ліквідації.

31. Правова система суспільства

Правова система: поняття і риси. Інституційна, нормативна, ідеологічна, функціональна і регулятивна складові правової системи. Наступність у правовій системі суспільства.

Поняття правової сім'ї, основні сім'ї правових систем.

Романо-германська правова сім'я (сім'я континентального права), її основні ознаки та джерела права.

Основні риси англо-американської правової сім'ї (сім'ї загального права). Джерела права англо-американської правової сім'ї, роль статутного та прецедентного права.

Сім'я традиційного права, її особливості. Релігійна правова сім'я: мусульманське, індуське, іудейське та канонічне право. Характерні риси релігійних правових систем. Соціалістична правова сім'я.

Місце правової системи України серед правових сімей світу. Особливості становлення та розвитку правової системи України.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Антологія української юридичної думки: В 10 т. Т. 1. Загальна теорія держави і права, філософія та енциклопедія права / Упоряд.: В.Д. Бабкін, І.Б. Усенко, Н.М. Пархоменко; за заг. ред. Ю.С. Шемшученко. К.: Вид. дім "Юрид. книга", 2002. 568 с.
2. Ведерніков Ю.А., Папірна А.В. Теорія держави і права. К.: Знання, 2018. 333 с.
3. Загальна теорія держави і права: Навч. посіб. / За ред. В.В. Копейчикова – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 320 с.
4. Загальна теорія держави і права: Підруч. / За ред. М.В. Цвіка, О.В. Петришина. Х.: Право, 2019. 584 с.
5. Карпунов В.М. Теорія держави та права. Луганськ: Луган. акад. внутр. справ, 2015. 208 с.
6. Кельман М.С., Мурашин О.Г., Хома Н.М. Загальна теорія держави і права. Л.: Новий Світ-2000, 2011. 584 с.
7. Котюк В.О. Загальна теорія держави і права. К.: Атіка, 2015. 592с.
8. Лисенков С.Л. Загальна теорія держави і права. К.: Юрисконсульт, 2016.–355 с.
9. Луць Л.А. Загальна теорія держави та права. К.: Атіка, 2007.412 с.
10. Оборотов Ю.М., Крестовська Н.М., Крижанівський А.Ф. Теорія держави і права: Державний іспит. Х.: Одиссей, 2015. 256 с.
11. Пендюра М.М. Теорія держави і права. К.: Текст, 2008. 192 с.
12. Правова система України: історія, стан та перспективи. У 5 т. Т.1. Методологічні та історичні проблеми формування та розвитку правової системи України / За заг. ред. М. В. Цвіка, О.В. Петришина. Х.: Право, 2016. 728 с.
13. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави. Л.: Край, 2008. 224 с.
14. Скакун О.Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс): Підруч. Х.: Еспада, 2016. 776 с.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ЦИВІЛЬНЕ І СІМЕЙНЕ ПРАВО»

Тема 1. Поняття, принципи, джерела та система цивільного і сімейного права

Предмет, метод і функції цивільного і сімейного права. Принципи цивільного і сімейного права. Місце цивільного і сімейного права в системі галузей права. Система цивільного і сімейного права. Поняття та система цивільного законодавства. Закони як джерела цивільного і сімейного права. Конституціональні засади розвитку цивільного законодавства. Цивільний кодекс України та його структура. Підзаконні нормативні та інші акти, які містять норми цивільного права.

Рішення Конституційного суду України як джерела цивільного і сімейного права. Значення судової практики в удосконаленні, тлумаченні та застосуванні цивільного законодавства. Аналогія закону й аналогія права.

Джерела опублікування цивільно-правових нормативних актів.

Тема 2. Цивільні правовідносини

Підстави виникнення цивільних прав та обов'язків. Здійснення цивільних прав. Виконання цивільних обов'язків. Право на захист цивільних прав та інтересів. Захист цивільних прав та інтересів судом. Захист цивільних прав та інтересів Президентом України, органами державної влади, місцевого самоврядування та іншими установами. Відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової та моральної шкоди

Тема 3. Фізичні та юридичні особи як суб'єкти цивільного права

Зміст і види цивільної дієздатності. Підстави її обмеження і порядок визнання особи недієздатною або обмежено дієздатною. Опіка та піклування.

Визнання особи безвісно відсутньою та оголошення її померлою. Правові наслідки явки громадянина, оголошеного померлим.

Порядок виникнення юридичної особи. Види юридичної особи. Державна реєстрація юридичної особи. Реорганізація та ліквідація юридичної особи.

Тема 4. Поняття та види правочинів. Представництво

Загальні положення про правочини. Правові наслідки недодержання сторонами при вчиненні правочину вимог закону. Представництво.

Строки та терміни. Визначення та обчислення строків. Позовна давність.

Тема 5. Особисті немайнові права фізичної особи

Загальні положення про особисті немайнові права фізичної особи. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи.

Тема 6. Право власності та інші речові права

Поняття права власності. Набуття права власності. Припинення права власності. Право спільної власності. Право власності на землю (земельну ділянку). Право власності на житло. Захист права власності. Речові права на чуже майно.

Загальні положення про речові права на чуже майно. Право володіння чужим майном. Право користування чужим майном. Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб. Право користування чужою земельною ділянкою для забудови.

Тема 7. Право інтелектуальної власності

Поняття права інтелектуальної власності. Право інтелектуальної власності на літературний, художній та інший твір (авторське право).

Право інтелектуальної власності на виконання, фонограму, відеограму та програму (передачу) організації мовлення (суміжні права).

Право інтелектуальної власності на наукове відкриття власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок. Право інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми.

Право інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію.

Право інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин

Право інтелектуальної власності на комерційне найменування.

Право інтелектуальної власності на торговельну марку.

Право інтелектуальної власності на географічне зазначення.

Право інтелектуальної власності на комерційну таємницю.

Тема 8. Загальні положення зобов'язального права.

Загальні положення про зобов'язання. Поняття зобов'язання. Сторони у зобов'язанні. Виконання зобов'язання. Забезпечення виконання зобов'язання. Неустойка. Порука. Гарантія. Завдаток. Застава. Притримання. Припинення зобов'язання. Правові наслідки порушення зобов'язання. Відповідальність за порушення зобов'язання.

Тема 9. Договірні зобов'язання

Загальні положення про договір. Поняття та умови договору. Укладення, зміна і розірвання договору.

Купівля-продаж. Поставка. Контрактація сільськогосподарської продукції. Міна. Дарування. Довічне утримання. Найм (оренда). Прокат. Найм (оренда) земельної ділянки. Найм будівлі або іншої капітальної споруди. Найм (оренда) транспортного засобу. Лізинг. Позичка. Найм (оренда) житла. Підряд. Перевезення. Зберігання. Страхування. Доручення. Комісія. Окремі види зобов'язань: позика, кредит, банківський вклад, факторинг, розрахунки.

Тема 10. Недоговірні зобов'язання

Публічна обіцянка винагороди. Публічна обіцянка винагороди без оголошення конкурсу. Публічна обіцянка нагороди за результатами конкурсу. Вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи. Створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.

Тема 11 Відшкодування шкоди

Загальні положення про відшкодування шкоди. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт.

Тема 12 Спадкове право

Поняття спадкування. Спадкування за заповітом . Спадкування за законом. Здійснення права на спадкування . Виконання заповіту. Спадковий договір.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Братель О. Г. Цивільне право України. К. : Вид. О. С. Ліпкан, 2012. 256 с.
2. Цивільне право : підручник : у 2 т. / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого»; за ред.: В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва, В. Л. Яроцький. Х. : Право, 2014 Т. 2. 816 с.
3. Цивільне право України. Особлива частина / за ред.: О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцова, Р. А. Майданик. К. : Юрінком Інтер, 2019. 1176 с.
4. Цивільне право України. Особлива частина : підручник / за ред.: В. Г. Фазикоша, С. Б. Булеци. К. : Знання, 2018. 752 с. (Вища освіта XXI століття).
5. Цивільне право України: підруч.: у 2 т. /В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова [та ін.]; за заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. К.: Право, 2019. Т.1. 656 с.
6. Цивільне право України: Академічний курс: Підруч.: У двох томах За заг. ред. Я.М. Шевченко. Т. 1. Загальна частина. К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 520 с.
7. Цивільне право України: Підручник: У 2 кн. О. В. Дзера, Д. В. Боброва, А.С. Довгерт та ін.; За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової. 2-е вид., доп. і перероб. К.: Юрінком Інтер, 2005. Кн. 1. 736 с.
8. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2022 року URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
9. Спасибо-Фатєєва І. В. Цивільний кодекс України : наук.-практ. комент. Х. : Страйд : ФО-П Лисяк Л. С., 2019–2020. (Серія «Коментарі та аналітика»).

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО»

Тема 1. Поняття і система кримінального права

Поняття кримінального права. Завдання, функції, принципи та система кримінального права. Кримінальне право і суміжні галузі права.

Тема 2. Кримінальна відповідальність та її підстави

Поняття кримінальної відповідальності. Підстави кримінальної відповідальності.

Тема 3. Закон про кримінальну відповідальність

Поняття закону про кримінальну відповідальність. Структура кримінального кодексу. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність.

Тема 4. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі та просторі

Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі. Чинність закону про кримінальну відповідальність у просторі.

Тема 5. Поняття злочину та його ознаки

Поняття злочину та його ознаки. Значення ч. 2 ст. 11 КК України для поняття злочину. Відмінність злочину від інших правопорушень. Класифікація злочинів.

Тема 6. Склад злочину

Поняття і значення складу злочину. Елементи і ознаки складу злочину. Види складу злочинів. Класифікація злочинів.

Тема 7. Об'єкт злочину

Поняття об'єкта злочину. Предмет злочину. Види об'єктів злочинів.

Тема 8. Об'єктивна сторона злочину

Поняття і значення об'єктивної сторони злочину. Суспільно небезпечне діяння (дія чи бездіяльність). Суспільно небезпечні наслідки. Причинний зв'язок між діянням і суспільно небезпечними наслідками. Інші факультативні ознаки об'єктивної сторони.

Тема 9. Суб'єкт злочину

Поняття і види суб'єктів злочину. Поняття неосудності та її критерії. Обмежена осудність.

Тема 10. Суб'єктивна сторона злочину

Поняття і значення суб'єктивної сторони злочину. Поняття значення вини. Умисел та його види. Необережність та її види. Змішана форма вини. Мета і мотив злочину.

Тема 11. Стадії злочину

Поняття і види стадій злочину. Закінчений злочин. Незакінчений злочин і його види. Готування до злочину. Замах на злочин. Добровільна відмова від вчинення злочину.

Тема 12. Співучасть у злочині

Поняття і ознаки співучасті. Види співучасників та форми співучасті. Відповідальність співучасників. Спеціальні питання відповідальності за співучасть.

Тема 13. Повторність, сукупність і рецидив злочину

Одиничний злочин як складовий елемент множинності злочинів. Види одиночних злочинів. Повторність, сукупність і рецидив злочину.

Тема 14. Обставини, що виключають злочинність діяння

Поняття і види обставин, що виключають злочинність діяння. Необхідна оборона. Крайня необхідність.

Тема 15. Звільнення від кримінальної відповідальності

Поняття і види звільнення від кримінальної відповідальності. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку дійовим каяттям. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.

Тема 16. Поняття і мета покарання

Поняття покарання та його ознаки. Мета покарання. Загальна і спеціальна превенція як окремі цілі покарання.

Тема 17. Система і види покарань

Система покарань. Основні та додаткові покарання. Покарання, що можуть призначатися і як основні, і як додаткові.

Тема 18. Призначення покарання

Принципи призначення покарання. Загальні засади призначення покарань. Обставини, які пом'якшують і обтяжують покарання. Призначення покарання зі сукупністю злочинів та за сукупністю вироків.

Тема 19. Звільнення від покарання та його відбування

Поняття звільнення від покарання та його види. Звільнення від відбування покарання з випробуванням. Умовно-дострокове звільнення. Амністія і помилування.

Тема 20. Судимість

Поняття судимості. Часові межі судимості. Загально-правові і кримінально-правові наслідки судимості. Погашення судимості. Загальні умови та строки погашення судимості. Зняття судимості.

Тема 21. Злочини проти основ національної безпеки

Національна безпека України як об'єкт кримінально-правової охорони. Загальна характеристика злочинів проти основ національної безпеки. Державна зрада: аналіз юридичного складу злочину; особливості звільнення від кримінальної відповідальності особи, що вчинила державну зраду. Шпигунство: аналіз юридичного складу злочину; особливості звільнення від кримінальної відповідальності особи, що вчинила шпигунство.

Тема 22. Злочини проти життя та здоров'я особи

Кримінально-правове поняття вбивства. Види вбивств за кримінальним кодексом України. Умисне вбивство без обтяжуючих обставин. Умисне вбивство при обтяжуючих обставинах: аналіз юридичного складу злочину, особливості кваліфікації окремих його різновидів.

Поняття тілесного ушкодження: медичний та юридичний аспекти. Види тілесних ушкоджень за кримінальним кодексом України.

Тема 23. Злочини проти волі особи

Воля людини як об'єкт кримінально-правової охорони. Загальна характеристика злочинів проти волі особи. Захоплення заручників: аналіз юридичного складу злочину, кваліфікація за сукупністю з іншими злочинами.

Незаконне позбавлення волі або викрадення людини: аналіз юридичного складу злочину.

Тема 24. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності особи

Статева свобода та статева недоторканність людини як об'єкти кримінально-правової охорони. Зґвалтування: аналіз юридичних складів злочину. Розбещення неповнолітніх: аналіз юридичних складів злочину.

Тема 25. Злочини проти власності

Власність та право власності як об'єкти кримінально-правової охорони. Загальна характеристика злочинів проти власності. Крадіжка: аналіз юридичних складів злочину. Вимагання: аналіз юридичних складів злочину. Умисне знищення та пошкодження майна: аналіз юридичних складів злочину.

Грабіж: аналіз юридичних складів злочину.

Розбій: аналіз юридичних складів злочину.

Тема 26. Злочини у сфері господарської діяльності

Економічна діяльність, господарська діяльність та підприємницька діяльність, як об'єкти кримінально-правової охорони.

Загальна характеристика злочинів у сфері господарської діяльності. Фіктивне підприємництво: аналіз юридичних складів злочину. Фіктивне банкрутство: аналіз юридичних складів злочину.

Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів: аналіз юридичних складів злочину.

Контрабанда: аналіз юридичних складів злочину.

Обман покупців та замовників: аналіз юридичних складів злочину.

Тема 27. Злочини проти громадської безпеки

Громадська безпека як об'єкт кримінально-правової охорони. Загальна характеристика та види злочинів проти громадської безпеки. Бандитизм: ознаки банди, форми бандитизму, особливості кваліфікації бандитизму. Терористичний акт: аналіз юридичних складів злочину; підстави звільнення від кримінальної відповідальності.

Тема 28. Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту

Безпека руху та експлуатація транспорту як об'єкт кримінально-правової охорони. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами: аналіз юридичних складів злочину.

Незаконне заволодіння транспортним засобами: аналіз юридичних складів злочину.

Тема 29. Злочини проти громадського порядку

Громадський порядок як об'єкт кримінально-правової охорони. Загальна характеристика злочину проти громадського порядку.

Хуліганство: аналіз юридичних складів злочину.

Тема 30. Злочини проти авторитету органів державної влади

Загальна характеристика злочинів проти порядку управління за чинним законодавством України. Незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій: аналіз юридичних складів злочину.

Втручання у діяльність працівника правоохоронного органу: аналіз юридичних складів злочину.

Втручання у діяльність державного діяча: аналіз юридичних складів злочину.

Тема 31. Злочини у сфері службової діяльності

Поняття службової особи та службового злочину. Зловживання владою або службовим становищем: аналіз юридичних складів злочину. Хабарництво: як родове поняття окремої групи службових злочинів (одержання хабара, давання хабара, провокація хабара), аналіз юридичних складів названих злочинів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний кодекс України : станом на 12 січня 2022 року : відповідає офіц. тексту К., 2022. 164 с.
2. Вереша Р. В. Кримінальне право України. Загальна частина : навч. посіб. Р. В. Вереша. 2-ге вид. К. : Центр учб. л-ри, 2012. 320 с.
3. Діордіца І. В. Кримінальне право України / І. В. Діордіца. К. : Вид. О. С. Ліпкан, 2019. 288 с.
4. Кримінальне право. Загальна частина : підручник за ред.: А. С. Беніцький [та ін.]. К. : Істина, 2015. 1112 с.
5. Кримінальне право України. Загальна частина : навч.-метод. посіб. Міжнар. гуманіт. ун-т. К. : Фенікс, 2012. 112 с.
6. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник відп. ред. Є. Л. Стрельцов. – 5-те вид. Х. : Одиссей, 2015. 328 с.
7. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за ред.: В. В. Сташиса, В. Я. Тація. 4-е вид., переробл. і допов. Х. : Право, 2014. 456 с.
8. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / за ред.: В. В. Сташиса, В. Я. Тація. 4-е вид., переробл. і допов. Х. : Право, 2017. 608 с.
9. Кримінальний кодекс України : наук.-практ. комент. : у 2 т. / за заг. ред.: В. Я. Тацій [та ін.]. 5-те вид., допов. Х. : Право, 2018. Т. 1–2.
10. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред.: М. І. Мельник, М. І. Хавронюк. 9-те вид., переробл. та допов. К. : Юрид. думка, 2019. 1316 с.

ПРОГРАМНІ ПИТАННЯ

до кваліфікаційного іспиту освітньої програми «Право» зі спеціальності 081 «Право» галузі знань 08 «Право»

1. Предмет, методологія та функції загальної теорії держави та права.
2. Поняття та ознаки держави, сутність держави.
3. Загальна характеристика і основні ознаки правової та соціальної держави.
4. Громадянське суспільство та його ознаки.
5. Поняття і ознаки політичної влади та співвідношення її з державною владою.
6. Поняття суверенітету: державний, народний і національний суверенітет .
7. Характеристика політичної системи суспільства. Місце і роль держави в ній.
8. Об'єктивне і суб'єктивне право та їх співвідношення. Суб'єктивне право і його зміст.
9. Правовий статус людини, особистості, громадянина.
10. Поняття та види функцій держави.
11. Форми і методи здійснення функцій держави.
12. Форма держави: поняття і структура.
13. Види форм правління і його особливості в Україні.
14. Поняття державного устрою та його види.
15. Державний режим та його види.
16. Механізм держави як системи державних організацій.
17. Поняття та структура державного апарату.
18. Поняття та основні ознаки права.
19. Принципи та функції права.
20. Право, суспільство і демократія.
21. Шляхи виникнення права, соціальна цінність права.
22. Норми права: поняття, ознаки та види.
23. Поняття і структура правосвідомості.
24. Поняття та структура правової культури.
25. Поняття та види соціальних норм. Норми права та їх місце в системі соціальних норм
26. Взаємодія норм права з іншими соціальними нормами.
27. Форми (джерела) норм права та їх види.
28. Поняття правотворчості: ознаки та етапи.
29. Нормативно правовий акт, ознаки і класифікація.
30. Поняття системи права та системи законодавства, їх співвідношення.
31. Поняття і форми реалізації норм права.
32. Застосування норм права. Основні стадії процесу застосування.
33. Поняття та види тлумачення норм права.
34. Акт застосування норм права та його ознаки.

35. Поняття, види та зміст правових відносин.
36. Об'єкти і суб'єкти правових відносин.
37. Поняття та склад правопорушення.
38. Поняття та принципи юридичної відповідальності.
39. Поняття, принципи та гарантії законності.
40. Поняття, прийоми та типи правового регулювання.
41. Поняття та види юридичного процесу.
42. Теорія правової держави.
43. Теорія природного права.
44. Характеристика системи процесуального права.
45. Основні ознаки норм процесуального права.
46. Цивільне право: поняття, предмет, метод, функції та принципи.
47. Цивільні правовідносини: поняття, елементи та види. Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин.
48. Об'єкти цивільних прав.
49. Фізична особи як суб'єкти цивільного права: правоздатність та дієздатність громадян. Види цивільної дієздатності фізичних осіб.
50. Визнання громадянина безвісно відсутнім та оголошення його померлим.
51. Опіка та піклування за цивільним та сімейним законодавством.
52. Юридична особа як суб'єкт цивільного права: поняття та відмінні ознаки. Види юридичних осіб.
53. Порядок створення і припинення юридичних осіб за цивільним законодавством України.
54. Представництво: поняття, значення, підстави виникнення. Представництво за довіреністю. Комерційне представництво.
55. Поняття та значення правових строків та правових термінів в цивільному праві.
56. Позовна давність: поняття та види. Початок перебігу позовної давності. Зупинення та перерва позовної давності. Правові наслідки пропущення позовної давності.
57. Поняття і значення правочинів в цивільному обороті. Види правочинів. Умови дійсності правочинів та правові наслідки їх недотримання.
58. Поняття та види особистих немайнових прав фізичної особи. Захист особистих немайнових прав.
59. Поняття власності та права власності в об'єктивному і суб'єктивному аспекті, його елементи. Зміст права власності.
60. Право спільної сумісної та спільної часткової власності. Права співвласників.
61. Захист права власності: поняття, характерні ознаки та способи. Віндикаційний, негаторний та позов про визнання права власності: поняття, порядок пред'явлення та умови задоволення.
62. Цивільно-правове регулювання відносин пов'язаних з творчою діяльністю. Право інтелектуальної власності.

63. Зобов'язальні правовідносини: поняття, елементи, система, підстави виникнення. Принципи виконання зобов'язань. Припинення зобов'язань.

64. Характеристика речово-правових способів забезпечення виконання зобов'язань.

65. Зобов'язально-правові способи забезпечення виконання зобов'язань.

66. Цивільно-правовий договір: поняття, значення, функції та види.

67. Договір купівлі-продажу: поняття, юридична характеристика, значення, види. Елементи договору купівлі-продажу.

68. Права споживачів відповідно до чинного законодавства України.

69. Договір поставки: поняття, значення, юридична характеристика, елементи. Виконання договору поставки.

70. Договір міни, договір дарування: поняття, юридична характеристика, елементи. Договір довічного утримання.

71. Система підрядних договорів. Договір побутового підряду. Договір будівельного підряду: поняття, значення, юридична характеристика, елементи.

72. Договір майнового найму: поняття, юридична характеристика, елементи.

73. Загальні положення про послуги за цивільним законодавством. Договір доручення, комісії, схову (зберігання): поняття, значення, юридична характеристика, елементи.

74. Зобов'язання зі страхування.

75. Правове регулювання кредитно-розрахункових відносин (кредитний договір, договір банківського вкладу, договір банківського рахунку, договір факторингу).

76. Деліктні зобов'язання: поняття, елементи, ознаки, правила відшкодування.

77. Загальні положення спадкового права. Спадкування за законом.

78. Загальні положення спадкового права. Спадкування за заповітом. Спадковий договір.

79. Поняття і система кримінального права. Поняття принципу кримінального права, система принципів. Кримінально-правова норма, та її структура.

80. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність. Чинність кримінального закону в часі, в просторі та по колу осіб.

81. Поняття злочину та його ознаки. Відмежування злочину від інших правопорушень. Поняття і склад злочину.

82. Протиправність, суспільна небезпечність, винність і караність як ознака злочину. Поняття дії і бездіяльності в кримінальному праві.

83. Поняття кримінальної відповідальності та її підстави.

84. Причинний зв'язок між діянням (дією чи бездіяльністю) і суспільно небезпечними наслідками, його значення в кримінальному праві.

85. Вина: поняття та види. Умисел та його види. Необережність та її види.

86. Поняття і види обставин, що виключають злочинність діяння. Необхідна оборона і крайня необхідність.

87. Поняття, види та форми співучасті у злочині. Види співучасників та їх відповідальність.

88. Повторність, сукупність і рецидив злочинів.

89. Поняття і види звільнення від кримінальної відповідальності.

90. Поняття звільнення від покарання та його види. Звільнення від покарання в зв'язку з актами помилування та амністії.

91. Принципи і загальні засади призначення покарання. Поняття, мета та система покарань.

92. Поняття судимості. Погашення і зняття судимості.

93. Поняття грабежу і розбою.

94. Кримінальний проступок.

95. Державна зрада. Шпигунство. Захоплення заручників.

96. Поняття та види вбивств. Поняття та види тілесних ушкоджень.

Згвалтування.

97. Розкрадання чужого майна шляхом крадіжки. Вимагання.

98. Умисне знищення або пошкодження майна.

99. Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України.

100. Ухилення від сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів. Фіктивне підприємництво і фіктивне банкрутство.

101. Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади.

102. Бандитизм. Терористичний акт.

103. Порухення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами. Незаконне заволодіння транспортним засобом.

104. Хуліганство.

105. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

106. Розголошення державної таємниці.

107. Перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань. Шпигунство.

108. Диверсія, колабораціонізм.

109. Зловживання владою або службовим становищем.

110. Злочини проти основ національної безпеки України.